

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ ગાંધીનગર

ધોરણ-12 (સામાન્ય પ્રવાહ)

(ગુજરાતી માધ્યમ)

પ્રશ્નબેંક-2008

વિષય : અર્થશાસ્ત્ર

પ્રકાશક

સચિવ

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ

સેક્ટર 10-બી, જૂના સચિવાલય પાસે,

ગાંધીનગર-382043

અર્થશાસ્ત્ર (022)

વિભાગ-A

ગુણ : 10

- યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ.

પ્રકરણ-1

- (1) અર્થશાસ્ત્રના નિયમો સમજવા માટે કઈ વિદ્યાશાખાનું જ્ઞાન જરૂરી છે ?
(A) ભૌતિક વિજ્ઞાન (B) મનોવિજ્ઞાન
(C) ગણિતશાસ્ત્ર (D) સમાજશાસ્ત્ર
- (2) એક જ પ્રકારની માહિતી માટે કઈ આકૃતિ અનુકૂળ છે ?
(A) વૃત્તાંશ આકૃતિ (B) વિભાજિત સ્તંભકૃતિ
(C) સાદી સ્તંભકૃતિ (D) પાસ-પાસેની આકૃતિ
- (3) ભારતમાં બેકારીના અભ્યાસ માટે રચાયેલી સમિતિ...
(A) દેસાઈ સમિતિ (B) ભગવતી સમિતિ
(C) શાહ સમિતિ (D) પટવારી સમિતિ
- (4) કેરલમાં ઈ.સ. 2001માં સાક્ષરતા દર કેટલો હતો ?
(A) 85% (B) 91%
(C) 95% (D) 88%
- (5) આકૃતિ કે આલેખમાં x ધરી પર દર્શાવાય છે ?
(A) વપરાશ (B) વસ્તીવૃદ્ધિ
(C) સમય (D) ખર્ચ
- (6) આકૃતિ કે આલેખમાં y ધરી પર દર્શાવવામાં આવે છે ?
(A) સ્થળ (B) ચલ
(C) ક્ષેત્ર (D) સમય
- (7) બે ટકાવારી સંખ્યા કે પ્રમાણનો તફાવત દર્શાવતી બાબત.
(A) ટકાવારી (B) ટકાવારી બિંદુ
(C) ટકાવારીમાં થતો વધારો (D) ટકાવારીમાં ઘટાડો
- (8) અર્થશાસ્ત્ર વિજ્ઞાન છે.
(A) સામાજિક (B) ભૌતિક
(C) નાણાંકીય (D) આધુનિક
- (9) ઈ.સ. 2001માં ભારતનો વાર્ષિક વસ્તીવૃદ્ધિ દર કેટલો હતો ?
(A) 1.6% (B) 2.1%
(C) 1.9% (D) 1.8%

- (10) આર્થિક સમસ્યાઓના સંદર્ભમાં આંકડાકીય માહિતીના અભ્યાસના હેતુઓ કેટલા છે ?
 (A) 1 (B) 2
 (C) 3 (D) 4
- (11) અર્થશાસ્ત્રના નિયમો અને તેના વિશ્લેષણને સમજવા જેનું જ્ઞાન જરૂરી છે તે ?
 (A) ભૌતિકશાસ્ત્ર (B) મનોવિજ્ઞાન
 (C) ગણિત અને ભૂમિતિ (D) શિક્ષણશાસ્ત્ર
- (12) એક સરખા વિભાગોના તુલનાત્મક અભ્યાસ માટે કયા પ્રકારની આકૃતિ અનુકૂળ છે ?
 (A) સ્તંભાકૃતિ (B) વિભાજિત સ્તંભાકૃતિ
 (C) પાસ-પાસેની સ્તંભાકૃતિ (D) સામાયિક શ્રેણી આલેખ
- (13) ઈ.સ. 2003માં ભારતની કાચી ગ્રહપેદાશોમાં સેવાનો ફાળો કેટલો હતો ?
 (A) 32% (B) 52%
 (C) 55% (D) 68%

પ્રકરણ-2

- (14) દેશે આર્થિક વિકાસ કર્યો છે કે નહિ તે માપવા માટેનો યોગ્ય માપદંડ.
 (A) રોજગારી આંક (B) રા.આવક
 (C) વસ્તી આંક (D) માથાદીઠ આવક
- (15) વિકાસશીલ દેશનું લક્ષણ છે ?
 (A) ખેતીપ્રધાન (B) ઊંચી સાક્ષરતા
 (C) બચતલક્ષી (D) નીચી વસ્તીવૃદ્ધિ
- (16) વસ્તીવૃદ્ધિ દરની સામે ઉત્પાદનનો વૃદ્ધિદર ઉંચો રહે તો કઈ આવક વધે છે ?
 (A) રાષ્ટ્રીય આવક (B) માથાદીઠ આવક
 (C) નકાસ આવક (D) ત્રણમાંથી એકેય નહિ
- (17) વિશ્વ-વિકાસ અહેવાલ ભારતમાં 2002ના વર્ષમાં વાર્ષિક સરેરાશ માથાદીઠ આવક કેટલી હતી ?
 (A) 5080 ડોલર (B) 880 ડોલર
 (C) 480 ડોલર (D) 840 ડોલર
- (18) વિશ્વબજારમાં કૃષિ પેદાશોની તુલનાએ ઉદ્યોગોની પેદાશોની કિંમતો....
 (A) નીચી (B) ઊંચી
 (C) સ્થગિત (D) અનિર્ણીત
- (19) માનવવિકાસ આંકનું મૂલ્ય કેટલું હોય છે ?
 (A) શૂન્ય (B) એક
 (C) 0 થી 1 વચ્ચે (D) ત્રણ પૈકી એકપણ નહિ

- (20) આર્થિક વિકાસના નિદર્શકોમાં કયો નિદર્શક સાચો નથી ?
 (A) રાષ્ટ્રીય આવક (B) માથાદીઠ આવક
 (C) માનવવિકાસ આંક (D) અલ્પવિકાસ આંક
- (21) પુનઃ પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવું સંસાધન.
 (A) જંગલ (B) જમીન
 (C) ખનીજ (D) જળ
- (22) માનવવિકાસ આંકની દૃષ્ટિએ ઈ.સ. 2004માં ભારતનો ક્રમ કયો હતો ?
 (A) 139 (B) 127
 (C) 130 (D) 124
- (23) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા આંકનું મૂલ્ય કેટલું હોય છે ?
 (A) 100 થી ઓછું (B) 100 થી વધુ
 (C) 100 (D) 0 થી 100
- (24) આર્થિક વૃદ્ધિનો પ્રશ્ન મુખ્યત્વે કેવા રાષ્ટ્રોના પ્રશ્નો સાથે સંકળાયેલો છે ?
 (A) વિકાસશીલ (B) વિકસિત
 (C) અવિકસિત (D) પછાત
- (25) પરંપરાગત સાહિત્યમાં વિકાસનો ખ્યાલ કોની સાથે સંકળાયેલો છે ?
 (A) કુલ ઉત્પાદનના વધારા સાથે (B) સામાજિક પરિણામ સાથે
 (C) વસ્તીવધારા સાથે (D) રાજકીય પરિવર્તન સાથે
- (26) આર્થિક વિકાસ આર્થિક વૃદ્ધિનું...
 (A) પરિણામ છે (B) કારણ છે
 (C) સાધન છે (D) સાધ્ય છે
- (27) 1999-2000માં વિશ્વ નિકાસોમાં ભારતનો હિસ્સો કેટલા ટકા હતા ?
 (A) 1% (B) 0.8%
 (C) 0.7% (D) 0.6%
- (28) આફ્રિકાખંડમાં ખનીજતેલનું ઉત્પાદન કરતો દેશ.
 (A) કુવૈત (B) ઈરાન
 (C) નાઈજીરિયા (D) દુબઈ
- (29) નીચી આવક ધરાવતા વિશ્વના દેશોમાં ભારતનો ક્રમ કયો હતો ?
 (A) 37 (B) 35
 (C) 40 (D) 30
- (30) 2004માં માનવવિકાસની દૃષ્ટિએ વિશ્વમાં પ્રથમ સ્થાન ધરાવનાર દેશ.
 (A) જાપાન (B) ઈંગ્લેન્ડ
 (C) ચીન (D) નોર્વે

- (31) ભારતની નિકાસોમાં કૃષિક્ષેત્રની નિકાસનો હિસ્સો કેટલા ટકા છે ?
 (A) 21% (B) 28%
 (C) 24% (D) 25%
- (32) 2004માં ભારતનો માનવવિકાસ આંક કેટલો હતો ?
 (A) 9.595 (B) 0.535
 (C) 0.565 (D) 0.505
- (33) ઈ.સ. 2004 વિકાસઆંકની દૃષ્ટિએ વિશ્વનો છેલ્લા ક્રમે દેશ.
 (A) બાંગ્લાદેશ (B) ભારત
 (C) નેપાળ (D) સિયારાલિયાન

પ્રકરણ-3

- (34) તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપનીની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?
 (A) 1907 (B) 1950
 (C) 1975 (D) 2000
- (35) ભારતમાં આધુનિક ઉદ્યોગોનો આરંભ ક્યારે થયો ?
 (A) 1830 પછી (B) 1900માં
 (C) 1850 પછી (D) 1750માં
- (36) 1950-2000ના ગાળામાં રોજગારીમાં કયા વિભાગનો ફાળો વધતો ગયો છે ?
 (A) દ્વિતીય વિભાગ (B) પ્રાથમિક વિભાગ
 (C) સેવા વિભાગ (D) ગ્રામીણ વિભાગ
- (37) રિઝર્વ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયાની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?
 (A) ઈ.સ. 1953 (B) ઈ.સ. 1949
 (C) ઈ.સ. 1935 (D) ઈ.સ. 1956
- (38) ભારતમાં રેલવેનો પ્રારંભ કયા વર્ષમાં થયો હતો ?
 (A) 1853 (B) 1857
 (C) 1850 (D) 1845
- (39) માનવશક્તિના વિકાસ માટે આ તબક્કો મહત્વનો ગણાય છે ?
 (A) પ્રાથમિક શિક્ષણ (B) સાક્ષરતા
 (C) ઉચ્ચશિક્ષણ (D) માધ્યમિક શિક્ષણ
- (40) વાણિજ્યિક ઊર્જાના ઉત્પાદન માટેના મુખ્ય સ્ત્રોતો કેટલા છે ?
 (A) 1 (B) 2
 (C) 3 (D) 4
- (41) ભારતમાં આધુનિક બેન્કિંગનો આરંભ કઈ સાલથી થયો ?
 (A) 1980 (B) 1970
 (C) 2001 (D) 1870

- (42) નીચેનામાંથી કઈ વિગત પ્રાથમિક ક્ષેત્રમાં આવે ?
 (A) સંદેશાવ્યવહાર (B) પશુપાલન
 (C) ઉદ્યોગો (D) બેન્કો

પ્રકરણ-4

- (43) રહેઠાણ માટેની આદર્શ સ્થિતિમાં વ્યક્તિને કેટલા ચોરસ ફૂટ જગ્યા જોઈએ ?
 (A) 30 (B) 40
 (C) 50 (D) 60
- (44) ભારતમાં મુખ્ય બંદરોનું સંચાલન કરનાર સંસ્થા કઈ છે ?
 (A) PTC (B) PTO
 (C) PCO (D) PTI
- (45) સરકારે હવાઈ પરવિહન નિગમ અંગેનો કાયદો ક્યારે પસાર કર્યો ?
 (A) ઈ.સ. 1853માં (B) ઈ.સ. 1953માં
 (C) 1954માં (D) 1956માં
- (46) માનવમૂડીનો ખ્યાલ રજૂ કરનાર અર્થશાસ્ત્રી....
 (A) કેઈન્સ (B) લેવિસ
 (C) પોલસ્ટ્રીટન (D) માર્શલ
- (47) અતિપ્રાચીન સમયમાં માનવીની કઈ શક્તિ તેની ઊર્જાનો સ્ત્રોત હતી ?
 (A) શારીરિક (B) માનસિક
 (C) આધ્યાત્મિક (D) ભૌગોલિક
- (48) આર્થિક આંતરમાળખાના ઘટકોની સંખ્યા
 (A) ચાર (B) બે
 (C) પાંચ (D) ત્રણ
- (49) એશિયા પેસેફિક વિસ્તારમાં કોલસાના ઉત્પાદનમાં ભારત કયા નંબરે છે ?
 (A) પ્રથમ (B) બીજા
 (C) ત્રીજા (D) ચોથા
- (50) સામાજિક આંતરમાળખામાં સમાવેશ ન થતો હોય તેવી સુવિધા...
 (A) શિક્ષણ (B) સ્વાસ્થ્ય
 (C) રહેઠાણ (D) સિંચાઈ
- (51) 1999-2000માં ટેકનીકલ શિક્ષણ ધરાવતા યુવકોમાં બેરોજગારીનું પ્રમાણ.
 (A) 22.5% (B) 22.7%
 (C) 23.5% (D) 23.7%

- (52) ભારતમાં ઊર્જાનો સૌથી મહત્વનો સ્ત્રોત કયો છે ?
 (A) કોલસો (B) વીજળી
 (C) પેટ્રોલિયમ (D) છાણ
- (53) ભારતમાં કુડ ઓઈલની વ્યવસ્થા કોણ સંભાળે છે ?
 (A) ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશન (B) ગેસ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા
 (C) ઈન્ડિયન ઓઈલ કોર્પોરેશન (D) ત્રણમાંથી એકેય નહિ
- (54) વાહન-વ્યવહારના સ્વરૂપો જણાવો..
 (A) 5 (B) 6
 (C) 4 (D) 3
- (55) ભારતમાં કેટલા ટકા કોલસાનો ઉપયોગ વીજળી પેદાકરવા થાય છે ?
 (A) 50% (B) 30%
 (C) 80% (D) 70%

પ્રકરણ-5

- (56) ભારતમાં આયોજન પંચ રચનાનું વર્ષ.....
 (A) 1950 (B) 1960
 (C) 1970 (D) 1980
- (57) પીપલ્સ પ્લાસ કોના દ્વારા રજૂ કરાયો હતો ?
 (A) એમ.એન. રોય (B) આદિત્ય સિંહ
 (C) ટી.બી. ઝાલા (D) વી.કે. રોય
- (58) 9મી પંચવર્ષીય યોજનાનું અંતિમ વર્ષ
 (A) 2002 (B) 2007
 (C) 2005 (D) 2001
- (59) ભારતમાં હાલ કઈ પંચવર્ષીય યોજના ચાલી રહી છે ?
 (A) 10મી (B) 8મી
 (C) 9મી (D) 11મી
- (60) 10મી પંચવર્ષીય યોજનામાં આર્થિક વિકાસના દરનો લક્ષ્યાંક કેટલો રાખવામાં આવ્યો છે ?
 (A) 7% (B) 9%
 (C) 10% (D) 8%
- (61) ઈ.સ. 2007 સુધીમાં ભારતમાં કેટલી પંચવર્ષીય યોજના પૂરી થઈ ?
 (A) 11 (B) 10
 (C) 9 (D) 7

- (62) ભારતમાં દસમી પંચવર્ષીય યોજનાનું છેલ્લું વર્ષ
 (A) 2005 (B) 2006
 (C) 2007 (D) 2008
- (63) ભારતમાં કઈ યોજનાથી ઉદ્યોગોને પ્રોત્સાહક વાતાવરણ મળ્યું ?
 (A) 1 (B) 2
 (C) 3 (D) 4
- (64) ઈ.સ. 2002માં કરવામાં આવેલા સુધારા અનુસાર નાના પાયાના ઉદ્યોગો માટે ઉત્પાદના હેતુથી લગભગ કેટલી વસ્તુઓ આરક્ષિત રખાઈ હતી ?
 (A) 736 (B) 763
 (C) 67 (D) 785
- (65) વૈશ્વિકરણની બાબતમાં કયા દેશો શ્રમની મુક્ત હેરફેર માટે સંમતિ આપતા નથી ?
 (A) યુરોપના (B) વિકસિત
 (C) સામ્યવાદી (D) વિકાસશીલ
- (66) ભારતમાં પ્રથમ ખાનગીકરણ ક્યારે થયું ?
 (A) 1998 (B) 1999
 (C) 2000 (D) 1987
- (67) આર્થિક સત્તાનું કેન્દ્રીકરણ અને ઈજારાશાહી અટકે તે હેતુથી રચાયેલો કાયદો.
 (A) BIFE (B) MRPT
 (C) IIM (D) IIT
- (68) અગાઉની નીતિમાં જાહેરક્ષેત્ર માટે કેટલા ઉદ્યોગો અનામત રખાયેલા હતા ?
 (A) 23 (B) 24
 (C) 20 (D) 18
- (69) ભારતમાં મોટા પ્રમાણમાં આર્થિક સુધારા ક્યારે હાથ ધરવામાં આવ્યા છે ?
 (A) 1956માં (B) 1950માં
 (C) 1991માં (D) 2001માં
- (70) 1991ની નવી ઔદ્યોગિક નીતિ દ્વારા કેટલા ઉદ્યોગો જાહેરક્ષેત્રમાં આરક્ષિત હતા ?
 (A) 18 (B) 3
 (C) 5 (D) 7
- (71) માત્ર જાહેરક્ષેત્રની પ્રવૃત્તિ...
 (A) માર્ગપરિવહન (B) વપરાશી વસ્તુનું ઉત્પાદન
 (C) અણુશક્તિ (D) છૂટક અને જથ્થાબંધ વેપાર
- (72) ઉદારીકરણની પ્રક્રિયાને કારણે જાહેરક્ષેત્ર માટે અનામત ઉદ્યોગોની યાદી ઘટીને કેટલી થઈ ?
 (A) 1 (B) 4
 (C) 5 (D) 3

- (73) આર્થિક સુધારાના ઘટકો કેટલા છે ?
 (A) 2 (B) 3
 (C) 4 (D) 5
- (74) 1991 થી કરેલા આર્થિક સુધારામાં એક સુધારો ખોટો છે ?
 (A) ખાનગીકરણ (B) વૈશ્વિકરણ
 (C) ઉદારીકરણ (D) શહેરીકરણ
- (75) મોડર્ન ફૂડ ઈન્ડિયા લિમિટેડનું ખાનગીકરણ કયા વર્ષમાં કરવામાં આવ્યું હતું ?
 (A) 1995 (B) 1998
 (C) 1999 (D) 2000
- (76) ઈ.સ. 1991માં ઉભી થયેલી રાજકોષીય ખાદ્યમાંથી બહાર આવવા ભારતે કોની પાસેથી લોન લીધી હતી?
 (A) IDBI (B) UNO
 (C) IMF (D) WORLD BANK
- (77) પ્રથમ ખાનગીકરણ સમયે મોડર્ન ફૂડ ઈન્ડિયા લિમિટેડના કેટલા શેર વેચવામાં આવ્યા ?
 (A) 30 (B) 54
 (C) 74 (D) 100
- (78) ચીને સમ્રાજવાદી અર્થતંત્રનો ત્યાગ કરી બજારતંત્રનો સ્વીકાર ક્યારથી કર્યો ?
 (A) 1978 (B) 1998
 (C) 1991 (D) 2001

પ્રકરણ-7

- (79) ભારતમાં છેલ્લે વસ્તીનીતિની જાહેરાત કયા વર્ષમાં કરવામાં આવી ?
 (A) 1999 (B) 2000
 (C) 2001 (D) 2002
- (80) ઈ.સ. 2002ની વસ્તીનીતિમાં સૂચવેલ મહિલાઓ માટે લગ્નવય...
 (A) 18 વર્ષ (B) 21 વર્ષ
 (C) 19 વર્ષ (D) 20 વર્ષ
- (81) ભારતમાં કયા વર્ષ બાદ વસ્તીનો વૃદ્ધિદર ક્રમશઃ ઘટતો માલૂમ પડ્યો છે ?
 (A) 1961 (B) 1971
 (C) 1981 (D) 1991
- (82) વસ્તી સંક્રમણના ત્રીજા તબક્કામાં હોય છે ?
 (A) નીચો જન્મદર અને નીચો મૃત્યુદર
 (B) ઉંચો જન્મદર અને નીચો મૃત્યુદર
 (C) ઉંચો જન્મદર અને ઉંચો મૃત્યુદર
 (D) નીચો જન્મદર અને ઉંચો મૃત્યુદર

- (83) વસ્તી સંક્રમણના સિદ્ધાંત મુજબ કયા તબક્કામાં વસ્તી વિસ્ફોટ થાય છે ?
 (A) પ્રથમ (B) દ્વિતીય
 (C) તૃતીય (D) ચતુર્થ
- (84) વસ્તીના કયા વર્ષને “મહાન વિભાજક” તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?
 (A) 1951 (B) 1941
 (C) 1931 (D) 1921
- (85) વિશ્વના કયા દેશોમાં વસ્તી-વિસ્ફોટની પરિસ્થિતિ જોવા મળે છે ?
 (A) વિકસતા (B) વિકસિત
 (C) ઔદ્યોગિક (D) ભૂમધ્ય સમુદ્રની આબોહવાવાળા
- (86) ઈ.સ. 2002માં ભારતનો જન્મદર દર હજારે કેટલો હતો ?
 (A) 27.5 (B) 26.1
 (C) 24.10 (D) 25
- (87) વસ્તીની દૃષ્ટિએ વિશ્વમાં ભારતનો ક્રમ...
 (A) પહેલો (B) બીજો
 (C) ત્રીજો (D) અનિર્ણીત
- (88) ઈ.સ. 2000ની વસ્તીનીતિમાં કઈ ઉંમર સુધી શાળાના અભ્યાસને ફરજિયાત રાખવામાં આવેલી હોય છે ?
 (A) 11 (B) 12
 (C) 15 (D) 14
- (89) છેલ્લી વસ્તી ગણતરી પ્રમાણે 2001ની સાલમાં ભારતની કુલ વસ્તી.
 (A) 120.7 કરોડ (B) 103.05 કરોડ
 (C) 102.07 કરોડ (D) 102.70 કરોડ
- (90) વસ્તીનીતિ તૈયાર કરી છે તે સમિતિના અધ્યક્ષનું નામ.
 (A) પી.સી. મહાલનોબિસ (B) એમ.એસ. સ્વામીનાથન
 (C) ડેવિસ મોરિસ (D) આલ્ફ્રેડ માર્શલ
- (91) ભારતમાં વસ્તી-ગણતરી કેટલા વર્ષે થાય છે ?
 (A) 14 (B) 5
 (C) 10 (D) 15
- (92) ભારતમાં છેલ્લે વસ્તીનીતિની જાહેરાત કયા વર્ષમાં કરવામાં આવી ?
 (A) 1999 (B) 2000
 (C) 2001 (D) 2002
- (93) 1991ની તુલનાએ 2002માં ભારતમાં મૃત્યુદરમાં કેટલા ટકા ઘટાડો થયો ?
 (A) 68 (B) 60
 (C) 50 (D) 40

- (94) 1918-19 દરમિયાન હિંદ ઉપખંડની 5% વસ્તી કયા રોગને કારણે મૃત્યુ પામી હતી ?
 (A) કોલેરા (B) ઈન્ફલ્યુએન્જા
 (C) પ્લેગ (D) કેન્સર
- (95) ભારતમાં 1951 થી 2001 દરમિયાન કુલ વસ્તી કેટલી વધી છે ?
 (A) 2 ગણી (B) ત્રણ ગણી
 (C) 3 1/2 ગણી (D) 4 ગણી

પ્રકરણ-8

- (96) ભારતમાં ગરીબી દૂર કરવા નિર્ણાયક પગલા લેવાયા ?
 (A) 9મી યોજના (B) 7મી યોજના
 (C) 2જી યોજના (D) 5મી યોજના
- (97) સાપેક્ષ ગરીબી કેવા દેશોમાં વધુ પ્રસ્તુત છે ?
 (A) વિકસિત (B) વિકસતા
 (C) સમાજવાદી (D) સેવાઓ
- (98) જવાહર ગ્રામ્ય સમૃદ્ધિ યોજનામાં કેટલા ટકા જેટલી તકો મહિલાઓ માટે અનામત રાખવામાં આવેલી હોય છે ?
 (A) 20 (B) 30
 (C) 25 (D) 35
- (99) ગરીબી કેવો ખ્યાલ છે ?
 (A) માનવતાવાદી (B) ગુણાત્મક
 (C) કુદરતી (D) પરિમાણાત્મક
- (100) ગરીબી એ કેવી ઘટના છે ?
 (A) સામાજિક (B) રાજકીય
 (C) માનવસર્જીત (D) કુદરતી
- (101) આવકની ઊંચી અસમાનતા ધરાવતો દેશ છે ?
 (A) ભારત (B) જોર્ડન
 (C) મેક્સિકો (D) નેપાળ
- (102) 2002માં વિશ્વમાં નીચી આવક ધરાવતા દેશોમાં ભારતનો ક્રમ...
 (A) 37 (B) 25
 (C) 47 (D) 127
- (103) માર્ચ 2003નાં અંતે ભારત સરકાર કેટલા લાખ ટન અનાજનો બફર સ્ટોક હતો ?
 (A) 361.93 (B) 369.19
 (C) 270.60 (D) 393.19

પ્રકરણ-9

- (104) કયા પ્રકારની બેકરીમાં શ્રમની ઉત્પાદકતા શૂન્ય હોય છે ?
 (A) પ્રચ્છન્ન (B) મોસમી
 (C) ચક્રિય (D) ઔદ્યોગિક
- (105) ઓટોરીક્ષા આવવાથી ઘોડાગાડીવાળા બેકાર બને તો તે કઈ બેકારી કહેવાય ?
 (A) ધર્ષણજન્ય (B) ચક્રિય
 (C) મોસમી (D) પ્રચ્છન્ન
- (106) લાંબાગાળાની બેકારીનું બીજું નામ...
 (A) છૂપી (B) મોસમી
 (C) ખુલ્લી (D) ઔદ્યોગિક
- (107) લાંબાગાળાની બેકારીની ગણતરીમાં કામના કેટલા દિવસો ગણતરીમાં લેવાય છે ?
 (A) 160 (B) 183 થી ઓછા
 (C) 183 થી વધુ (D) 185
- (108) ભારતમાં યુવાનોની બેકારીમાં કયા વયજૂથનો સમાવેશ થાય છે ?
 (A) 18 થી 25 (B) 15 થી 20
 (C) 15 થી 25 (D) 18 થી 20
- (109) અલ્પવિકસિત દેશોમાં મુખ્ય સમસ્યા કયા પ્રકારની બેકારીની છે ?
 (A) શિક્ષિત (B) ચક્રિય
 (C) માળખાગત (D) ધર્ષણજન્ય
- (110) કયાક્ષેત્રે છૂપી બેરોજગારી વિશેષ જોવા મળે છે ?
 (A) ઉદ્યોગ (B) ખેતી
 (C) શિક્ષણ (D) સેવાઓ
- (111) બેરોજગારીની સમસ્યા કયા બે વિશિષ્ટ પરિમાણ ધરાવતી સમસ્યા છે ?
 (A) આર્થિક અને સામાજિક (B) આર્થિક અને રાજકીય
 (C) શૈક્ષણિક અને રાજકીય (D) સામાજિક અને શૈક્ષણિક
- (112) વિકસિત દેશોમાં જોવા મળતી બેકારીનું એક સ્વરૂપ છે ?
 (A) ઔદ્યોગિક (B) મોસમી
 (C) ચક્રિય (D) ગુપ્ત
- (113) અસરકારક માંગને અભાવે કયા પ્રકારની બેરોજગારી સર્જાય છે ?
 (A) પ્રચ્છન્ન (B) શિક્ષિત
 (C) મોસમી (D) ચક્રિય

- (114) ભારતમાં શહેરી વિસ્તારમાં કયા પ્રકારની બેરોજગારી વધુ જોવા મળે છે ?
 (A) ચક્રિય (B) મોસમી
 (C) ઔદ્યોગિક (D) છૂપી
- (115) ઓછામાં ઓછું કેટલું શિક્ષણ મેળવેલી વ્યક્તિનો સમાવેશ શિક્ષિતોની બેકારીમાંથી થાય ?
 (A) પૂર્વ પ્રાથમિક (B) પ્રાથમિક
 (C) માધ્યમિક (D) ઉચ્ચ માધ્યમિક
- (116) વ્યક્તિ કામ મેળવવા તૈયાર હોય છતાં કામ ન મળે તે પરિસ્થિતિને શું કહેવાય ?
 (A) ચક્રિય બેકારી (B) સ્વૈચ્છિક
 (C) અનૈચ્છિક બેકારી (D) અર્ધબેકારી
- (117) બેરોજગારીનો ખ્યાલ નીચેનામાંથી કઈ બાબત સાથે નિસ્ખત ધરાવે છે ?
 (A) શ્રમ (B) શિક્ષણ
 (C) શ્રમનો સક્રિય પુરવઠો (D) સક્રિય વસ્તી
- (118) અર્થશાસ્ત્રમાં બેરોજગારીના ખ્યાલને શ્રમના કેવા પુરવઠા સાથે સંબંધ છે ?
 (A) સક્રિય (B) નિષ્ક્રિય
 (C) ક્ષેત્રિય (D) ભૌગોલિક
- (119) દૈનિક બેરોજગારીમાં શ્રમિકોને કેટલા કલાકનું કામ મળેલું હોય છે ?
 (A) 1 થી વધુ (B) 1 થી વધુ પણ 4 થી ઓછા
 (C) 2 થી વધુ (D) 0 થી વધુ
- (120) ભારતના ગ્રામીણ વિસ્તારમાં કયા વર્ગની બેરોજગારી વધુ પ્રમાણમાં જોવા મળે છે ?
 (A) શિક્ષિત (B) અશિક્ષિત
 (C) કારીગરો (D) વેપારી

પ્રકરણ-10

- (121) ઈ.સ. 1951 થી 2001ના સમયગાળામાં ગુજરાતમાં સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ ઘટીને કેટલું થયું ?
 (A) 919 (B) 921
 (C) 960 (D) 950
- (122) ભારતમાં સ્ત્રીઓનું સૌથી વધુ પ્રમાણ કયા રાજ્યમાં છે ?
 (A) કેરલ (B) હરિયાણા
 (C) તમિલનાડુ (D) ગુજરાત
- (123) આદિવાસીનું શહેર વિસ્તારમાં થતું સ્થળાંતર કયા પ્રકારનું હોય છે ?
 (A) અપાકર્ષણ (B) આકર્ષણ
 (C) સમય આધારિત (D) સામાજિક

- (124) નર્મદા નદી પર બંધ બાંધવાથી થતું વસ્તીનું સ્થળાંતર કેવું ગણાય ?
 (A) રાજકીય (B) કુદરતી
 (C) સામાજિક (D) વિકાસલક્ષી
- (125) પર્યાવરણીયનીતિ કયા દેશમાં વધુ અસરકારક છે ?
 (A) વિકસિત (B) વિકસતા
 (C) અલ્પવિકસિત (D) પછાત
- (126) સ્થળાંતરને કારણે પર્યાવરણીય પ્રદૂષણનું પ્રમાણ....
 (A) બદલાતું નથી (B) ઘટે છે
 (C) વધે છે (D) ત્રણમાંથી એકેય નહિ
- (127) ઈ.સ. 2001માં દર હજાર પુરુષોએ સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ કેટલું હતું ?
 (A) 972 (B) 934
 (C) 933 (D) 934
- (128) પર્યાવરણીય સમસ્યાઓની જાગૃતિ માટે વિશ્વ સ્તરે સૌપ્રથમ સ્વીકૃતિ કયા શહેરમાં “પૃથ્વી પરિષદ”નું આયોજન થયું હતું ?
 (A) લંડન (B) ન્યુયોર્ક
 (C) સ્ટોકહોમ (D) હોંગકોંગ
- (129) મનીઓર્ડર અર્થતંત્રના કારણે કયા રાજ્યનો વિકાસ નોંધપાત્ર રહ્યો છે ?
 (A) પંજાબ (B) ઓરિસ્સા
 (C) બિહાર (D) કેરલ
- (130) “આદેશ અને નિયંત્રણ”ની વ્યૂહરચના કયા પ્રકારના પર્યાવરણનીતિમાં અપનાવવામાં આવે છે ?
 (A) વિકેન્દ્રિત નીતિ (B) કેન્દ્રિત નીતિ
 (C) કિંમત માપબંધી (D) જથ્થા માપબંધી
- (131) પર્યાવરણીય સમસ્યાઓ માટે વિશ્વસ્તરે સૌ પ્રથમ જાગૃતિ આવી ?
 (A) 2002 (B) 1972
 (C) 1872 (D) 1992
- (132) પર્યાવરણમાં કચરાના નિકાલ માટે ચૂકવવી પડતી કિંમત એ કયો કર છે ?
 (A) સંપત્તિ વેરો (B) આવકવેરો
 (C) બક્ષિસવેરો (D) ઉત્સર્જન વેરો

પ્રકરણ-11

- (133) કયા રાજ્યમાં હરિયાણી કાંતિને લીધે શહેરીકરણ વેગવાન બન્યું છે ?
 (A) ગુજરાત (B) મહારાષ્ટ્ર
 (C) તમિલનાડુ (D) પંજાબ

- (134) શહેરીકરણની ઈચ્છનીય અસર છે ?
 (A) રોજગારીની તકનું સર્જન (B) વસવાટની તંગી
 (C) પરિવહન સેવાની વૃદ્ધિ (D) ગરીબીનું પ્રમાણ ઘટે છે
- (135) વિકસિત દેશોમાં કુલ વસ્તીના કેટલા ટકા લોકો નગરવિસ્તારમાં રહે છે ?
 (A) 70 થી 75 (B) 80
 (C) 75 થી 80 (D) 80 થી વધુ
- (136) શહેરીકરણના કારણોનું કેટલા વર્ગોમાં વિભાજન કરવામાં આવ્યું છે ?
 (A) બે (B) ત્રણ
 (C) ચાર (D) પાંચ
- (137) સામાન્ય રીતે શહેરીકરણ કેટલી રીતે થાય છે ?
 (A) 1 (B) 2
 (C) 3 (D) 4
- (138) 50 વર્ષમાં ભારતમાં શહેરી વિસ્તારમાં કેટલા ટકા વધારો થયો છે ?
 (A) 3 ગણો (B) 5 ગણો
 (C) 6 ગણો (D) 4 ગણો
- (139) ભારત સરકારે અપનાવેલી શહેરીકરણની નીતિ.
 (A) વિકાસલક્ષી (B) રોજગારલક્ષી
 (C) ઉદ્યોગલક્ષી (D) સમાજલક્ષી

પ્રકરણ-12

- (140) ભારતમાં મોટા ખેડૂતો પાસે જમીનનું પ્રમાણ -
 (A) 15% (B) 17%
 (C) 27% (D) 40%
- (141) 2002-'03માં ભારતમાં ઘઉંની હેક્ટરદીઠ ઉત્પાદકતા કેટલા કિ.ગ્રા. હતી ?
 (A) 2618 (B) 1804
 (C) 1562 (D) 1618
- (142) કપાસને કયા પાક તરીકે ઓળખાય ?
 (A) અનાજ (B) ધાન્ય
 (C) કઠોળ (D) અનાજેતર
- (143) ભારતમાં રોજગારી ક્ષેત્રે પ્રભુત્વ છે.
 (A) સંગઠિત ક્ષેત્રનું (B) અસંગઠિત ક્ષેત્રનું
 (C) ઉદ્યોગનું (D) પરિવહનનું

- (144) કૃષિમાં સુધારેલા બિયારણો કયા પ્રકારનો સુધારો ગણાય છે ?
 (A) ટેકનોલોજીકલ (B) સંસ્થાકીય
 (C) ઉત્પાદકીય (D) જમીન સુધારણા
- (145) ખેડૂતોને મધ્યમ અને લાંબાગાળાના ધિરાણ માટે મદદરૂપ સંસ્થા...
 (A) IDBI (B) ICICI
 (C) વેપારી બેન્કો (D) NABARD
- (146) હરિયાણા ક્રાંતિના ઘટકો કેટલાં છે ?
 (A) 2 (B) 3
 (C) 4 (D) 5
- (147) 1992-2000માં ભારતમાં ઔદ્યોગિક વિકાસનો દર કેટલો ?
 (A) 3.7% (B) 5.7%
 (C) 7.7% (D) 6.0%
- (148) શેરડીને કયા પાક તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?
 (A) અનાજ (B) ધાન્ય
 (C) રોકડિયા (D) કઠોળ
- (149) ભારતમાં 1 થી 4 હેક્ટર જમીન ધરાવતા ખેડૂતને કયો ખેડૂત કહે છે ?
 (A) મોટો (B) નાનો
 (C) સીમાંત (D) મધ્યમ
- (150) મગફળીને કયા પાક તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?
 (A) અનાજ (B) ધાન્ય
 (C) કઠોળ (D) અનાજેતર

પ્રકરણ-13

- (151) નીચેનામાંથી કયું રાજ્ય ઔદ્યોગિક વિકાસમાં પાછળ છે ?
 (A) ગુજરાત (B) પંજાબ
 (C) મહારાષ્ટ્ર (D) ઓરિસ્સા
- (152) નીચેનામાંથી કયો પાયાનો ઉદ્યોગ છે ?
 (A) ખાણ (B) રેલવે
 (C) સાબુ (D) કાપડ

• • •

વિભાગ-B

- એક-બે વાક્યમાં ઉત્તર. દરેકનો 1 ગુણ.

પ્રકરણ-1

- (1) સામાન્ય રીતે y ધરી પર શું દર્શાવવામાં આવે છે ?
- (2) તુલનાત્મક અભ્યાસ એટલે શું ?
- (3) કયું વિશ્લેષણ ગેરમાર્ગે દોરનારું બની શકે ?
- (4) ટકાવારી બિંદુ એટલે શું ?
- (5) સાક્ષરતા એટલે શું ?
- (6) સરકારને નીતિવિષયક અને વ્યાપક અસરવાળા લાંબાગાળાના આર્થિક નિર્ણયો લેવામાં આંકડાકીય માહિતીનું કયું સ્વરૂપ યોગ્ય ગણાય છે ?
- (7) આકૃતિ કે આલેખ દ્વારા x ધરી પર શું લેવામાં આવે છે ?

પ્રકરણ-2

- (8) “ધનિક ભારતમાં ગરીબો વસે છે.” સમજાવો.
- (9) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા એટલે શું ?
- (10) યુનેસ્કો દ્વારા આપવામાં આવેલ સંયોજિત વિકાસ એટલે શું ?
- (11) ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે ગુણાત્મક પરિવર્તન કોને કહે છે ?
- (12) સમખરીદ શક્તિ એટલે શું ?
- (13) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા એટલે શું ?
- (14) બાળમૃત્યુ દર એટલે શું ?
- (15) દ્વિમુખ અર્થતંત્રનો ખ્યાલ આપો.
- (16) માનવવિકાસ આંકમાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે?
- (17) સંયોજિત વિકાસનો અર્થ આપો.
- (18) માથાદીઠ આવક એટલે શું ?
- (19) માનવવિકાસ આંકનું મહત્તમ મૂલ્ય જણાવો.
- (20) પરિમાણાત્મક પરિવર્તન એટલે શું ?
- (21) આર્થિક વિકાસની પરંપરાગત વ્યાખ્યા આપો.
- (22) પુનઃ પ્રાપ્ય થઈ શકે તેવા સંશોધનના અર્થ આપી ઉદાહરણ જણાવો.
- (23) કુદરતી સંશાધનો એટલે શું ?
- (24) પુનઃ પ્રાપ્ય ન થઈ શકે તેવા સંશોધનોનો અર્થ જણાવો.
- (25) સંશાધન એટલે શું ?
- (26) આર્થિક વિકાસનો ખ્યાલ કોની સાથે સંકળાયેલો છે ?
- (27) ભારમાં કયા સેવાએકમે 1990 થી 2000માં નોંધપાત્ર નિકાસ વધારી છે ?
- (28) અલ્પવિકસિત દેશ એટલે શું ?

- (29) અપેક્ષિત આયુષ્ય એટલે શું ?
 (30) આર્થિક વૃદ્ધિ એટલે શું ?

પ્રકરણ-3

- (31) દ્વિતીય વિભાગમાં કઈ કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?
 (32) માનવશક્તિના વિકાસનો મહત્વનો તબક્કો જણાવો.
 (33) અર્થશાસ્ત્રમાં માનવમૂડીનો ખ્યાલ કયા અર્થશાસ્ત્રીએ આપ્યો છે ?
 (34) ભારતમાં રેલવેની શરૂઆત ક્યારે થઈ ?
 (35) ભારતમાં પોલાદના ઉત્પાદનની શરૂઆત કરવાનો યશ કોને ફાળે જાય છે ?
 (36) કયા ક્ષેત્રમાં વ્યક્તિદીઠ સરેરાશ ઉત્પાદન સૌથી વધુ હોય છે ?
 (37) ભારતમાં રેલવેનો આરંભ ક્યારે અને કયા બે સ્ટેશનો વચ્ચે થયો હતો ?
 (38) ભારતમાં કઈ બેંક મધ્યસ્થ બેંક તરીકે ઓળખાય છે ? તેની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?
 (39) માનવવિકાસ સાથે જોડાયેલા ઘટકો જણાવો.
 (40) વ્યવસાયિક માળખું એટલે શું ?

પ્રકરણ-4

- (41) આપણા દેશમાં ગેસની હેરફેરની વ્યવસ્થા કોણ સંભાળે છે ?
 (42) ભારતમાં કોલસાનું ઉત્પાદન કયા રાજ્યમાં થાય છે ?
 (43) ભારતમાં સમગ્ર ટેલિફોન સેવાનું સંચાલન કોણ અને ક્યારથી કરે છે ?
 (44) ONGCનું પૂરું નામ આપો.
 (45) બિનપરંપરાગત ઊર્જાસ્ત્રોતના સાધનો જણાવો.
 (46) ઈન્ટરનેટ એટલે શું?
 (47) સૂર્ય શક્તિનો ઉપયોગ કરતા સાધનો જણાવો.
 (48) ગુજરાતમાં ખનીજતેલના ભંડારો ક્યાંથી મળી આવ્યા છે ?
 (49) વાહનવ્યવહારના જુદા જુદા સ્વરૂપો જણાવો.
 (50) ભારતમાં આર્થિક માળખાના મુખ્ય ઘટકો જણાવો.
 (51) ભારતમાં કેટલી સંસ્થામાં જુદી જુદી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓ (ITI) સ્થાપવામાં આવી છે ?
 (52) પેટ્રોલિયમ પેદાશોના ઉલ્ખનન માટે કઈ સંસ્થાની કયા વર્ષમાં સ્થાપના ભારત સરકાર દ્વારા કરવામાં આવી ?
 (53) ભારતમાં સૌ પ્રથમ કયા ક્ષેત્રમાં તેલના ભંડારો પ્રાપ્ત થાય છે ?
 (54) કોના સહયોગથી ટેલિફોનનું માધ્યમ સરળ બન્યું ?
 (55) માર્ગ પરિવહન માટે કયા ખાતાની રચના કરવામાં આવી?
 (56) દેશમાં રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ દ્વારા કુલ પરિવહનના કેટલા ટકા પરિવહન થાય છે ?
 (57) વીજળી ઉત્પાદન માટેના મુખ્ય સ્ત્રોતો જણાવો.
 (58) પોર્ટ ટ્રસ્ટ ઓફ ઈન્ડિયાની કામગીરી શું છે ?

- (59) મુંબઈમાં ખનીજતેલ ક્યાંથી અને કેવી રીતે મેળવવામાં આવે છે ?
- (60) બિનવાણિજ્યીક ઊર્જાના સ્ત્રોતો જણાવો.
- (61) વીજળી ઉત્પાદન માટેના મુખ્ય સ્ત્રોતો કયા-કયા છે ?
- (62) આંતર માળખું એટલે શું ?

પ્રકરણ-5

- (63) આત્મનિર્ભરતા એટલે શું ?
- (64) ભારતે આયાત એવેજીકરણની નીતિ અપનાવવાની ફરજ શા માટે પડી ?
- (65) ભારતમાં કયા વર્ષના સમયગાળાને ઔદ્યોગિક સ્થાગતતાનો સમય કહેવામાં આવે છે ?
- (66) જાહેર ક્ષેત્રનો અર્થ આપો.
- (67) આયોજનનો અર્થ આપો.
- (68) ભારતે આયોજનની શરૂઆતમાં કયો આદર્શ સ્વીકાર્યો હતો ?
- (69) ભારતે કયા પ્રકારની અર્થવ્યવસ્થા સ્વીકારી છે ?
- (70) ભારતમાં પ્રથમ પંચવર્ષીય યોજનાનો સમયગાળો કયો હતો ?
- (71) સ્વાલંબન અને આત્મનિર્ભરતામાં મુખ્ય તફાવત કયો છે ?
- (72) ભારતમાં આર્થિક આયોજન કોણ કરે છે ?
- (73) મિશ્ર અર્થતંત્ર એટલે શું ?
- (74) આત્મનિર્ભરતામાં કયા પ્રકારના અર્થતંત્રનો ખ્યાલ હોય છે ?
- (75) કયા દેશનો આર્થિક વિકાસ બજારના માધ્યમો દ્વારા થયો હતો ?
- (76) ભારતમાં આર્થિક વિકાસ માટે કઈ વ્યવસ્થા સ્વીકારી છે ?
- (77) ભારતમાં આયોજનપંચની રચના ક્યારે થઈ ?
- (78) ભારતમાં આયોજનપંચના અધ્યક્ષ તરીકે કોણ હોય છે ?

પ્રકરણ-6

- (79) આર્થિક સુધારાના ઘટકો દર્શાવો.
- (80) બજાર તંત્રમાં કયું તત્ત્વ અનોખી કામગીરી બજાવે છે ?
- (81) મૂડી વિનિવેશ એટલે શું ? (Disinvestment)
- (82) ભારતમાં નવી ઔદ્યોગિક નીતિ ક્યારે જાહેર કરવામાં આવી હતી ?
- (83) આયાત એવેજીકરણ એટલે શું ?
- (84) 1956ની ઔદ્યોગિક નીતિમાં કેટલા ઉદ્યોગોને જાહેર ક્ષેત્ર માટે આરક્ષિત રાખવામાં આવ્યા હતા ?
- (85) આર્થિક સત્તાનો કેન્દ્રીકરણ (ઈરાજાશાહી) ન થાય તે માટે ત્વરિત સરકારે કયા પ્રકારના ઉદ્યોગોના વિકાસને મહત્ત્વ આપ્યું છે ?
- (86) ભારતમાં પ્રથમ ખાનગીકરણ ક્યારે અને કયા જાહેર સાહસનું કરવામાં આવ્યું ?
- (87) પ્રત્યક્ષ વિદેશી મૂડીરોકાણનો અર્થ લખો.
- (88) વૈશ્વિકીકરણની દિશામાં ભારતે કયા સુધારાકર્તા છે ?

પ્રકરણ-7

- (89) કયા વયજૂથને “ઉત્પાદક વયજૂથ” કહેવામાં આવે છે ?
- (90) ઈ.સ. 1901 થી 2001ના સમયગાળા દરમિયાન ભારતની વસ્તીમાં કેટલો વધારો થયો છે ?
- (91) બિનઉત્પાદકીય બોજ એટલે શું ?
- (92) મૃત્યુદર એટલે શું ?
- (93) ભારતમાં કેટલા વર્ષે વસ્તી ગણતરી કરવામાં આવે છે ?
- (94) જન્મદર એટલે શું ?
- (95) વસ્તી વધારાનો દર શાથી ઊંચો રહે છે ?
- (96) ભારતમાં 1950-51માં કુલ વસ્તી કેટલી હતી ?
- (97) કુટુંબ નિયોજન એટલે શું ?
- (98) વસ્તીની દૃષ્ટિએ વિશ્વમાં ભારતનું સ્થાન કયું છે ?
- (99) દેશમાં વસ્તી-વિસ્ફોટ થયો છે એમ ક્યારે કહેવાય ?
- (100) વસ્તી વધારાને લીધે શ્રમના પુરવઠામાં શું થાય છે ?
- (101) ઊંચા જન્મદરને અસર કરતા પરિબળો કયા-કયા છે ?
- (102) કયા અર્થશાસ્ત્રીના મત મુજબ વિકાસના પ્રારંભિક તબક્કામાં પ્રદૂષણ જરૂર વધે છે, પરંતુ ત્યારબાદ તેમાં ઘટાડો થાય છે ?

પ્રકરણ-8

- (103) ભારતમાં ઈ.સ. 1999 થી 2000ની ગરીબોની કુલ સંખ્યા દર્શાવો.
- (104) ગરીબીના કેટલા ખ્યાલો છે ? કયા કયા ?
- (105) આઝાદી પહેલાં ભારતના લોકોનો બહુમોટો ભાગ શા માટે ગરીબી ભોગવવો હતો ?
- (106) ગરીબી ઘટાડવાના મુખ્ય ચાર ઉપાયો જણાવો.
- (107) ગરીબી એ અભાવની સ્થિતિ છે ? શા માટે ?
- (108) વસ્તી વધારાને લીધે શ્રમના પુરવઠામાં શું થાય છે ?
- (109) નિરપેક્ષ રીતે ગરીબ હોવું એટલે શું ?
- (110) ‘અતિ ગરીબ’ કોને ગણવામાં આવે છે ?
- (111) ભારતમાં સ્વરોજગારીના એક કાર્યક્રમનું નામ આપો.
- (112) ગરીબી રેખા એટલે શું ?
- (113) ભારત આવકની કેવી અસમાનતા ધરાવતો દેશ છે ?
- (114) બફર સ્ટોક એટલે શું ?
- (115) સ્વરોજગારી એટલે શું ?
- (116) PDS એટલે શું ?

પ્રકરણ-9

- (117) શ્રમના સક્રિય પુરવઠામાં કોનો સમાવેશ થતો નથી ?
- (118) વ્યક્તિની અડધા દિવસની રોજગારી એટલે શું ?
- (119) ગ્રામિણ વિસ્તારમાં મોસમી બેરોજગારી શા માટે જોવા મળે છે ?
- (120) અર્થશાસ્ત્રમાં ‘બેરોજગાર’ કોને ગણવામાં આવે છે ?
- (121) પ્રચ્છન્ન બેરોજગારી એટલે શું ?
- (122) ઘર્ષણજન્ય બેરોજગારી એટલે શું ?
- (123) ચક્રિય બેરોજગારીને અસર કરતું મુખ્ય પરિબળ કયું છે ?
- (124) કયા વિસ્તારમાં સામાન્ય રીતે રોજગારીની અનિશ્ચિતતા વધુ હોય છે ?
- (125) દૈનિક ધોરણે બેરોજગારી કોને ગણવામાં આવે છે ?
- (126) શિક્ષિત બેરોજગાર કોણ ગણાય ?
- (127) ઔદ્યોગિક બેરોજગારી સર્જવાનાં કારણો જણાવો.
- (128) વિકસિત દેશોની બેરોજગારીના પ્રકારો જણાવો.
- (129) લાંબાગાળાની બેરોજગારી એટલે શું ?
- (130) પ્રચ્છન્ન બેરોજગારી બીજા કયા કયા નામથી ઓળખાય છે ?
- (131) ઔદ્યોગિક બેરોજગારી એટલે શું ?
- (132) મૂડીપ્રધાન ઉદ્યોગોમાં કયા પ્રકારની બેકારી જોવામળે છે ?
- (133) શ્રમ પ્રચુર ઉત્પાદન પદ્ધતિ એટલે શું ?
- (134) ગૃહિણીઓ શ્રમનો સક્રિય ભાગ છે ? શા માટે ?
- (135) માળખાગત બેરોજગારી એટલે શું ?

પ્રકરણ-10

- (136) પૃથ્વી પરિષદનું આયોજન સૌ પ્રથમ કયા શહેરમાં થયું ?
- (137) 10મી સદીના આરંભે ભારતમાં દર હજાર પુરુષોએ સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ કેટલું હતું ?
- (138) ઉત્સર્જનકર એટલે શું ?
- (139) અપાકર્ષણ સ્થળાંતર એટલે શું ?
- (140) “પર્યાવરણની ખાળકૂંડી” શબ્દ સમજાવો.
- (141) ભારતમાં કયા રાજ્યોમાંથી ગ્રામ્ય વિસ્તારનો મોટો પુરુષ વર્ગ જ સ્થળાંતર કરે છે ?
- (142) પર્યાવરણ એટલે શું ?
- (143) આકર્ષણ પરિબળ એટલે શું ?
- (144) ગ્રામીણ વસ્તી શા માટે શહેરોમાં આવે છે ?

પ્રકરણ-11

- (145) શહેરીકરણ શેનું પરિણામ છે ?
- (146) સામાન્ય રીતે શહેરીકરણ કયા કારણથી થાય છે ?

- (147) ભારતમાં કયા રાજ્યોમાં શહેરીરણ વધુ છે ?
 (148) શહેરીકરણ એટલે શું ?
 (149) ભારતમાં શહેરીકરણ કયા શહેરોમાં વધુ ઝડપી છે ?
 (150) શહેરીકરણના સંદર્ભમાં એક કયું મહત્વનું વલણ જોવા મળે છે ?

પ્રકરણ-12

- (151) કૃષિ પાકના સ્વરૂપો કેટલા અને કયા-કયા છે ?
 (152) હરિયાણી કાંતિનો અર્થ આપો.
 (153) રોકડીયા પાકના ઉદાહરણ આપો.
 (154) NABARDનું પૂરું નામ જણાવો.
 (155) જમીન-સુધારણામાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?
 (156) ધાન્ય પાક કોને કહેવાય ?
 (157) સઘન કૃષિ એટલે શું ?
 (158) ગણોત એટલે શું ?
 (159) જમીનની ટોચમર્યાદા શાથી નક્કી કરવામાં આવી ?
 (160) 'સદેવ હરિયાણી કાંતિ'નો ખ્યાલ કયા કૃષિ વિજ્ઞાનીએ આપ્યો.
 (161) કૃષિ ક્ષેત્રે ઉત્પાદકતા એટલે શું ?
 (162) જમીન સુધારામાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?
 (163) જમીનના સાચા ખેડનારને જમીન માલિકીનો હક આપવા માટે કયો ધારો દાખલ થયો ?
 (164) કૃષિ રૂપાંતર એટલે શું ?
 (165) કૃષિ ક્ષેત્રે શ્રમની ઉત્પાદકતા એટલે શું ?
 (166) ભારતમાં કૃષિ ધિરાણની વ્યવસ્થા કઈ સંસ્થા સંભાળે છે ?
 (167) કૃષિની જમીનની ઉત્પાદકતા એટલે શું ? ઉ.દા. આપો.
 (168) ભારતમાં કુલ ખેડાળ હેઠળની જમીનના કેટલાટકા જમીનને સિંચાઈની સુવિધા પ્રાપ્ત થાય છે ?
 (169) NABARDની સ્થાપના શા માટે કરવામાં આવી ?

પ્રકરણ-13

- (170) મૂડી સર્જક ઉદ્યોગો કોને કહેવાય ?
 (171) મધ્યવર્તી ઉદ્યોગનો અર્થ ઉદાહરણ સાથે જણાવો.
 (171) 'SIDBI'નું પૂરું નામ લખો.
 (173) માદું એકમ કોને કહેવાય ? આવા એકમને બેઠા કરવા કઈ સંસ્થા બનાવવામાં આવી છે ?
 (174) ઉદ્યોગીકરણ એટલે શું ?
 (175) અતીનાના ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?
 (176) ગૃહ ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?

વિભાગ-C

(28)

● ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ

- (1) તુલનાત્મક અભ્યાસનો અર્થ આપો.
- (2) પ્રમાણ દ્વારા આર્થિક ઘટનાનું કદ કેવી રીતે નક્કી કરી શકાય ?
- (3) તુલનાત્મક અભ્યાસ કેટલી રીતે થાય છે, તે ટૂંકમાં સમજાવો.
- (4) અર્થશાસ્ત્રમાં આંકડાકીય માહિતીની ઉપયોગીતા જણાવો.
- (5) તાર્કિક વિશ્લેષણ પદ્ધતિનો આંકડાકીય માહિતીમાં ઉપયોગ જણાવો.
- (6) આર્થિક વિકાસ એટલે શું ?
- (7) રાષ્ટ્રીય આવક અને માથાદીઠ આવકમાં વધારાનો ખ્યાલ સમજાવો.
- (8) કુલ રાષ્ટ્રીય આવકને આર્થિક વિકાસનો યોગ્ય માપદંડ શા માટે કહી શકાય નહીં ?
- (9) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તાના આંકમાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?
- (10) વિકાસમાન ભારતીય અર્થતંત્રના આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારનું સ્વરૂપ કેવું જોવા મળે છે ?
- (11) ભારતીય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓના મુદ્દાઓ જણાવો.
- (12) સંપોષિત વિકાસનો અર્થ આપો.
- (13) સંપોષિત વિકાસ માપવાની પદ્ધતિ જણાવો.
- (14) દ્વિમુખ અર્થતંત્રનો ખ્યાલ સમજાવો.
- (15) સ્વાતંત્ર્ય પૂર્વેના ભારતીય અર્થતંત્રનો ટૂંકમાં પરિચય આપો.
- (16) સ્વાતંત્ર્ય પૂર્વેના માર્ગ-પરિવહનની સ્થિતિ વર્ણવો.
- (17) પરિમાણાત્મક પરિવર્તનનો અર્થ આપો.
- (18) ગુણાત્મક પરિવર્તનને કોને કહેવાય ?
- (19) પ્રાથમિક વિભાગ વિશે સમજૂતિ આપો.
- (20) દ્વિતીય અથવા ઉદ્યોગ વિભાગ વિશે સમજૂતિ આપો.
- (21) સેવા વિભાગમાં કઈ કઈ સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે, તે જણાવો.
- (22) કૃષિ વિભાગનું ભારતની રાષ્ટ્રીય આવકમાં યોગદાન જણાવો.
- (23) આંતરમાળખાનો અર્થ આપો.
- (24) આર્થિક આંતરમાળખાનું મહત્ત્વ જણાવો. (માત્ર મુદ્દાઓ)
- (25) વાણિજ્યિકઉર્જામાં કઈ કઈ ઊર્જાનો સમાવેશ થાય છે.
- (26) બિનવાણિજ્યિક ઊર્જાનો અર્થ આપો.
- (27) વિજળીનું ઉત્પાદન કેટલી રીતે થાય છે ? કઈ કઈ રીતે ?
- (28) ઊર્જાના બિનપરંપરાગત સ્ત્રોતો વિશે જણાવો.
- (29) ટેલિફોન સેવા વિશે માહિતી આપો.
- (30) શિક્ષિત અને કુશળ શ્રમિકોનું દેશના વિકાસમાં મહત્ત્વ જણાવો.
- (31) કોમ્યુનિટી હેલ્થ સેન્ટર વિશે માહિતી આપો.

- (32) પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રો વિશે માહિતી આપો.
- (33) સ્વાસ્થ્ય પેટા કેન્દ્રો વિશે માહિતી આપો.
- (34) ઈન્ટરનેટ - સંજ્ઞા સમજાવો.
- (35) આયોજનનો અર્થ આપો.
- (36) મિશ્ર અર્થતંત્રનો અર્થ આપો.
- (37) સ્વાવલંબનનો અર્થ આપો.
- (38) આત્મિર્ભરતાનો અર્થ આપો.
- (39) આયોજનની વ્યૂહરચના એટલે શું ?
- (40) આયાત અવેજીકરણનો અર્થ આપો.
- (41) આયોજનની સિદ્ધિઓ અને મર્યાદાઓ જણાવો. (માત્ર મુદ્દાઓ.)
- (42) આર્થિક સુધારાઓને કેટલા ભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા છે ? કયા કયા ?
- (43) ઉદારીકરણ કોને કહેવાય ?
- (44) ખાનગીકરણનો અર્થ આપો.
- (45) ખાનગીકરણ કેટલી રીતે થઈ શકે તે સમજાવો.
- (46) વૈશ્વિકીકરણનો અર્થ આપો.
- (47) મૂડીવિનિવેશનો અર્થ આપો.
- (48) પ્રત્યક્ષ વિદેશી મૂડીરોકાણનો અર્થ આપો.
- (49) ખાનગીકરણની નીતિના ઉદ્દેશો જણાવો.
- (50) વસ્તી વિસ્ફોટનો અર્થ આપો.
- (51) ઊંચા જન્મદરના કારણો જણાવો.
- (52) મૃત્યુદર ઘટવાના કારણો સમજાવો.
- (53) વસ્તી વધારાને ‘અંધારી રાતનો શત્રુ’ શા માટે કહેવામાં આવે છે ?
- (54) 1921નું વર્ષ ‘મહાવિભાજક વર્ષ’ તરીકે શામાટે ઓળખાય છે ?
- (55) બિનઉત્પાદક વયજૂથમાં કોનો કોનો સમાવેશ થાય છે ?
- (56) વસ્તી નિયંત્રણમાં શિક્ષણની ભૂમિકા સમજાવો.
- (57) જન્મદર-મૃત્યુદર અને બાળ મૃત્યુદરનો અર્થ આપો.
- (58) ‘ગરીબ’ કોને કહેવાય ?
- (59) ગરીબી રેખાનો અર્થ આપો.
- (60) સાપેક્ષ ગરીબીનો અર્થ આપો.
- (61) રાષ્ટ્રીય વૃદ્ધાવસ્થા પેન્શન યોજના વિશે જણાવો.
- (62) રાષ્ટ્રીય કુટુંબ લાભ યોજના વિશે માહિતી આપો.
- (63) આંબેડકર-વાલ્મિકી વસવાટ યોજના વિશે જણાવો.
- (64) જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થાની મર્યાદાઓ જણાવો.

- (65) ગરીબીનું આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણ-ખ્યાલ સમજાવો.
- (66) બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવો.
- (67) ચક્રિય બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવો.
- (68) ઘર્ષણજન્ય બેરોજગારનો ખ્યાલ સમજાવો.
- (69) મોસમી બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવો.
- (70) પ્રચ્છન્ન બેરોજગારીનો અર્થ આપો.
- (71) ઔદ્યોગિક બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવો.
- (72) શિક્ષિતોની બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવો.
- (73) ખ્યાલ સમજાવો - યુવાનોની બેરોજગારી.
- (74) વિકસિત અને વિકાસશીલ દેશોની બેરોજગારી વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.
- (75) “પ્રચ્છન્ન બેરોજગારીનું માપન મુશ્કેલ છે” સમજાવો.
- (76) પર્યાવરણનો અર્થ આપો.
- (77) ખાળકુંડી - ખ્યાલ સમજાવો.
- (78) પર્યાવરણનીતિનો અર્થ આપો.
- (79) પર્યાવરણની વિકેન્દ્રિત નીતિ વિશે સમજૂતી આપો.
- (80) સ્થળાંતરનો અર્થ આપો.
- (81) આકર્ષણ સ્થળાંતર કોને કહેવાય ?
- (82) અપાકર્ષણ સ્થળાંતર કોને કહેવાય ?
- (83) પર્યાવરણની હકારાત્મક અસરો જણાવો.
- (84) પદ સમજાવો - ‘પર્યાવરણ મિત્ર’ ટેકનોલોજી.
- (85) પદ સમજાવો - ‘મનીઓર્ડર અર્થતંત્ર’
- (86) આર્થિક વિકાસ અને પર્યાવરણની ગુણવત્તા વિશે સમજૂતી આપો.
- (87) સ્ત્રી-પુરુષના પ્રમાણોનીઅસમાનતા કેવી રીતે ઘટાડી શકાય ?
- (88) ભારતની વસ્તીમાં સ્ત્રી-પુરુષનું પ્રમાણ સમજાવો.
- (89) શહેરીકરણનો અર્થ આપો.
- (90) શહેરીકરણ અને આર્થિક વિકાસ વચ્ચેનો સંબંધ જણાવો.
- (91) શહેરીકરણ કેવી રીતે થવા પામે છે તે જણાવો.
- (92) શહેરીકરણની હકારાત્મક અસરો જણાવો.
- (93) શહેરીકરણની નકારાત્મક અસરો જણાવો.
- (94) શહેરીકરણના આકર્ષક પરિબળો જણાવો.
- (95) સમજાવો - Push Back - વિરુદ્ધ દિશાનો ધક્કો.
- (96) શ્રમદીઠ ઉત્પાદન અથવા શ્રમિકની ઉત્પાદકતા જણાવો.
- (97) જમીનનું એકમદીઠ ઉત્પાદન અથવા જમીનની ઉત્પાદકતા જણાવો.

- (98) કૃષિપાકનું સ્વરૂપ જણાવો.
- (99) અનાજેતર પાકો અથવા રોકડિયા પાકો કોને કહેવાય ?
- (100) કૃષિ રૂપાંતર કોને કહેવાય ?
- (101) હરિયાણી કાંતિનો અર્થ આપો.
- (102) ‘સદૈવ દરિયાની કાંતિ’નો ખ્યાલ સમજાવો.
- (103) સૂર્યોદય ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?
- (104) ભારતીય કૃષિ વિશે પ્રો. દાંતવાલાનું નિરીક્ષણ જણાવો.
- (105) સઘન કૃષિ એટલે શું ?
- (106) જમીન સુધારામાં કયા પગલાંઓનો સમાવેશ થાય છે ?
- (107) ભારતમાં કૃષિક્ષેત્રના પડકારો જણાવો.
- (108) કૃષિક્ષેત્રે સંગઠિત અને અસંગઠિત ક્ષેત્રનો ખ્યાલ સમજાવો.
- (109) “ભારતનો ખેડૂત દેવામાં જન્મે છે, જીવે છે અને મૃત્યુ પામે છે” સમજાવો.
- (110) ભારતનું ખેડાણ ઘટક બિન આર્થિક કેમ છે ?
- (111) ઉદ્યોગીકરણનો અર્થ આપો.
- (112) ભારતીય અર્થતંત્રમાં ઉદ્યોગીકરણનું મહત્ત્વ જણાવો.
- (113) નાના પાયાના ઉદ્યોગો કોને કહેવાય ?
- (114) સહાયક ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?
- (115) મધ્યમ કદના ઉદ્યોગો કોને કહેવાય ?
- (116) પાયાના ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?
- (117) મૂડીસર્જક ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?
- (118) વપરાશના ઉદ્યોગ વિશે જણાવો.
- (119) જાહેરક્ષેત્રના એકમોનો અર્થ આપો.
- (120) સંયુક્તક્ષેત્રના એકમોનો અર્થ આપી ઉદાહરણ આપો.
- (121) સહકારી ક્ષેત્રનાં એકમો કોને કહેવાય ?
- (122) ગૃહઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?
- (123) ઔદ્યોગિક માદંગી અને ઔદ્યોગિક ઝઘડાનો ખ્યાલ સમજાવો.
- (124) 1992 પછીનો ઔદ્યોગિક વિકાસ જણાવો.
- (125) વણપરાયેલી ઉત્પાદન ક્ષમતાનો ખ્યાલ સમજાવો.
- (126) ભારતમાં થયેલાં ઔદ્યોગિક વિકાસની મર્યાદાઓ જણાવો.
- (127) ઉદ્યોગક્ષેત્રે સંગઠિત ક્ષેત્ર અને અસંગઠિત ક્ષેત્રનો ખ્યાલ સમજાવો.

વિભાગ-D

- મુદ્દાસર જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નનાં 3 ગુણ છે. (27)
- (1) ટૂંકનોંધ લખો : તુલનાત્મક અભ્યાસ.
 - (2) આંકડાકીય માહિતીને આકૃતિ કે આલેખમાં રજૂ કરી વિશ્લેષણ કરતી વખતે કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખશો?
 - (3) આર્થિક સમસ્યાઓના અભ્યાસમાં આંકડાકીય માહિતીનું મહત્વટૂંકમાં સ્પષ્ટ કરો.
 - (4) આર્થિક વૃદ્ધિ અને આર્થિક વિકાસ વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો.
 - (5) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તામાં સુધારો - ટૂંકનોંધ.
 - (6) માનવવિકાસ આંક - ટૂંકનોંધ.
 - (7) “ધનિક ભારતમાં ગરીબો વસે છે” વિધાન સમજાવો.
 - (8) “સંયોજિત વિકાસનો ખ્યાલ મહત્વનો છે, છતાં સૈદ્ધાંતિક છે” સમજાવો.
 - (9) સંયોજિત વિકાસનો અર્થ આપી તેની માપવાની પદ્ધતિ જણાવો.
 - (10) સ્વાતંત્ર્ય પૂર્વેના ભારતીય અર્થતંત્રનો પરિચય આપો.
 - (11) ભારતમાં આધુનિક ઉદ્યોગોનો વિકાસ જણાવો.
 - (12) ટૂંકનોંધ લખો : ભારતમાં રેલ્વેનો વિકાસ.
 - (13) ટૂંકનોંધ લખો : ભારતમાં બેન્કિંગ ક્ષેત્ર.
 - (14) ટૂંકનોંધ લખો : વસ્તીઅને માનવવિકાસ.
 - (15) ભારતના વ્યાવસાયિક માળખાનો પરિચય આપો.
 - (16) માનવવિકાસના ઘટકો વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
 - (17) વાણિજ્યિક ઊર્જાના એક ભાગ તરીકે ખનિજ કોલસા વિશે સમજૂતી આપો.
 - (18) વાણિજ્યિક ઊર્જાના એક ભાગ તરીકે પેટ્રોલિયમ વિશે સમજૂતી આપો.
 - (19) વીજળીની સમજૂતી વાણિજ્યિક ઊર્જાના એક ભાગ તરીકે સમજાવો.
 - (20) ટૂંકનોંધ લખો : પાઈપલાઈન.
 - (21) ટૂંકનોંધ લખો : જળ વ્યવહાર.
 - (22) સંદેશાવ્યવહારના માધ્યમ તરીકે ટપાલ સેવાની સમજૂતી આપો.
 - (23) સામાજિક આંતરમાળકાના ઘટક તરીકે શિક્ષણની સમજૂતિ આપો.
 - (24) સામાજિક આંતરમાળખાના ઘટક તરીકે આરોગ્યની સમજૂતિ આપો.
 - (25) સામાજિક આંતરમાળખાના ઘટક તરીકે રહેઠાણની સમજૂતી આપો.
 - (26) ટૂંકનોંધ લખો : મિશ્ર અર્થતંત્ર.
 - (27) ટૂંકનોંધ લખો : ઉદારીકરણ.
 - (28) ટૂંકનોંધ લખો : ખાનગીકરણ.
 - (29) ટૂંકનોંધ લખો : વૈશ્વિકીકરણ.
 - (30) ટૂંકનોંધ લખો : આત્મનિર્ભરતા અને સ્વાવલંબન.
 - (31) આર્થિક નવા સુધારાઓની આવશ્યકતા જણાવો.

- (32) ટૂંકનોંધ લખો : વસ્તી સંક્રમણનો સિદ્ધાંત.
- (33) ઊંચા જન્મદરના કારણો સમજાવો.
- (34) સાપેક્ષ ગરીબી સમજાવો.
- (35) નિરપેક્ષ ગીબી સમજાવો.
- (36) ટૂંકનોંધ લખો : સુવર્ણ જયંતિ ગ્રામ રોજગાર યોજના.
- (37) ટૂંકનોંધ લખો : સુવર્ણ જયંતિ શહેરી રોજગાર યોજના.
- (38) ટૂંકનોંધ લખો : સંપૂર્ણ ગ્રામીણ રોજગાર યોજના.
- (39) ટૂંકનોંધ લખો : જવાહર ગ્રામ સમૃદ્ધિદર યોજના.
- (40) ટૂંકનોંધ લખો : રોજગાર બાંહેધરા યોજના.
- (41) ગરીબી ઘટાડવાનાં સામાજિક સલામતિના કાર્યક્રમો વિશે સમજાવો.
- (42) જાહેરવિતરણ વ્યવસ્થા વિશે નોંધ લખો.
- (43) વિકસિત દેશોમાં બેરોજગારનું સ્વરૂપ સમજાવો.
- (44) ભારતના ગ્રામીણ વિસ્તારની બેરોજગારી સમજાવો.
- (45) ભારતના શહેરીવિસ્તારની બેરોજગારી વિશે સમજૂતી. આપો.
- (46) ટૂંકનોંધ લખો : બેરોજગારી માપવાની પદ્ધતિઓ.
- (47) ગ્રામીણ વિતારો માટે બેરોજગારી ઘટાડવાના ઉપાયો જણાવો.
- (48) “શહેરી વિસ્તારોની બેરોજગારી” યુવાનોની બેરોજગારી છે - સમજાવો.
- (49) ટૂંકનોંધ લખો : પર્યાવરણ અને અર્થતંત્ર વચ્ચેનો સંબંધ.
- (50) આર્થિક વિકાસ અને પર્યાવરણીય ગુણવત્તાનો ખ્યાલ આકૃતિની મદદથી સમજાવો.
- (51) ટૂંકનોંધ લખો : પર્યાવરણ સમસ્યાઓ અંગે જાગૃતિ.
- (52) સ્થળાંતરના કારણો - ટૂંકનોંધ.
- (53) સ્થળાંતરની હકારાત્મક અસરો સમજાવો.
- (54) સ્થળાંતરની નકારાત્મક અસરો સમજાવો.
- (55) શહેરીકરણ અને આર્થિક વિકાસ વચ્ચેનો સંબંધ સમજાવો.
- (56) ટૂંકનોંધ લખો : ભારતમાં શહેરીકરણ.
- (57) ટૂંકનોંધ લખો : શહેરીકરણના કારણો.
- (58) ટૂંકનોંધ લખો : સ્થળાંતર પામતા લોકોની લાક્ષણિકતા.
- (59) શહેરીકરણની હકારાત્મક અસરો સમજાવો.
- (60) શહેરીકરણની નકારાત્મક અસરો સમજાવો.
- (61) ટૂંકનોંધ લખો : શહેરીકરણની નીતિ.
- (62) ટૂંકનોંધ લખો : કૃષિ રૂપાંતર.
- (63) ટૂંકનોંધ લખો : કૃષિ વિકાસનું મૂલ્યાંકન.
- (64) ટૂંકનોંધ લખો : કૃષિ વેચાણ વ્યવસ્થા.

- (65) ટૂંકનોંધ લખો : કૃષિ ધિરાણ.
- (66) ઉદ્યોગીકરણનું મહત્વ સમજાવો.
- (67) મૂડીરોકાણના કદના આધારે ઉદ્યોગોનું વર્ગીકરણ જણાવો.
- (68) ઉત્પાદિત વસ્તુના ઉપયોગના આધારે ઉદ્યોગોનું વર્ગીકરણ જણાવો.
- (69) માલિકીના આધારે ઉદ્યોગોનું વર્ગીકરણ જણાવો.
- (70) નાના પાયાના તથા ગૃહઉદ્યોગની અર્થતંત્રમાં ભૂમિકા (મહત્વ) સમજાવો.
- (71) નાના પાયાના ઉદ્યોગોના વિકાસ માટે સરકારની નીતિ જણાવો.
- (72) નાના પાયાના એકમોના પ્રશ્નોની સમજૂતિ આપો.

●●●

વિભાગ-E

- નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ આપો. દરેકના 5 ગુણ. (25)
- (1) આર્થિક સમસ્યાઓના અભ્યાસમાં આંકડાકીય માહિતીનું મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરો.
 - (2) વિકાસમાન ભારતીય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ ચર્ચો.
 - (3) આર્થિક વિકાસના નિર્દેશકોની સમજૂતી આપો.
 - (4) સ્વાતંત્ર્યપૂર્વેના ભારતીય અર્થતંત્રનો પરિચય આપો.
 - (5) સ્વાતંત્ર્યપ્રાપ્તિ પછી ભારતીય અર્થતંત્રમાં સર્જાયેલા મુખ્ય પરિવર્તનો ચર્ચો.
 - (6) ભારતીય અર્થતંત્રમાં વ્યાવસાયિક માળખામાં આયોજનકાળ દરમિયાન આવેલાં પરિવર્તનો જણાવો.
 - (7) આંતરમાળખાનો અર્થ જણાવી આર્થિક આંતરમાળખાનું અર્થતંત્રમાં મહત્ત્વ સમજાવો.
 - (8) વાણિજ્યિક ઊર્જાના વિવિધ સ્વરૂપો સમજાવો.
 - (9) વાહન વ્યવહારના વિવિધ સ્વરૂપો વિશે સમજૂતી આપો.
 - (10) સંદેશા વ્યવહારના સ્વરૂપો વિશે સમજૂતી આપો.
 - (11) ભારતમાં આરોગ્ય સેવાઓનું મહત્ત્વ સમજાવી તેના વિકાસને સમજાવો.
 - (12) આયોજનનો અર્થ આપી ભારતમાં આયોજનનાં મુખ્ય ઉદ્દેશો ચર્ચો.
 - (13) આયોજનની સિદ્ધિઓ વિશે સમજૂતી આપો.
 - (14) આયોજનની મર્યાદાઓ વિશે સમજૂતી આપો.
 - (15) આયોજનની વ્યૂહરચનાનો અર્થ આપી આયોજનના મુખ્ય ઉદ્દેશો સિદ્ધ કરવામાં આયોજનની વ્યૂહરચના કેટલે અંશે સફળ થઈ છે ?
 - (16) 1991 પહેલાંની કઈ આર્થિક નીતિએ ભારતને મોટા આર્થિક સુધારા અપનાવવા મજબૂર કર્યા તે સમજાવો.
 - (17) ઉદારીકરણનો અર્થ જણાવી ભારતીય અર્થતંત્ર પર ઉદારીકરણની શી અસરો થવા પામી છે, તે જણાવો.
 - (18) ખાનગીકરણનો અર્થ જણાવી ખાનગીકરણની પ્રક્રિયા ભારતીય અર્થતંત્રમાં કેવી રીતે થવા પામી છે, તે જણાવો.
 - (19) વૈશ્વિકરણનો અર્થ આપી વૈશ્વિકિકરણને કારણે ભારતીય અર્થતંત્રને કેવા પ્રકારના લાભો પ્રાપ્ત થયા છે, તે જણાવો.
 - (20) ભારતીય અર્થતંત્ર પર પડેલી અસરોના સંદર્ભમાં આર્થિક સુધારાઓનું મૂલ્યાંકન કરો.
 - (21) ભારતમાં વસ્તીવૃદ્ધિના ઊંચા દર માટેના જવાબદાર પરિબળો ચર્ચો.
 - (22) આર્થિક વિકાસ અને વસ્તીવૃદ્ધિ વચ્ચેનાં સંબંધો સમજાવો.
 - (23) ઈ.સ. 2000ની વસ્તીનીતિના સંદર્ભમાં ભારતની વસ્તી નિયંત્રણ અંગેની નીતિ ચર્ચો.
 - (24) સાપેક્ષ ગરીબીનો ખ્યાલ સવિસ્તાર સમજાવો.
 - (25) નિરપેક્ષ ગરીબીનો ખ્યાલ સવિસ્તાર સમજાવો.
 - (26) ભારતમાં શહેરી અને ગ્રામ્ય ગરીબીનું પ્રમાણ જણાવી, તેમાંથી નીપજતાં તારણોની સમજૂતી આપો.
 - (27) ગરીબી નિવારણ માટે સરકારે અમલમાં મૂકેલાં સ્વરોજગારીનાં કાર્યક્રમોની સમજૂતી આપો.
 - (28) ગરીબી નિવારણ માટે સરકારે અમલમાં મૂકેલાં વેતનયુક્ત રોજગારના કાર્યક્રમોની સમજૂતી આપો.

- (29) ગરીબી નિવારણ માટે સરકારે અમલમાં મૂકેલાં સામાજિક સલામતીના કાર્યક્રમોની સમજૂતી આપો.
- (30) બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવી વિકસિત દેશોમાં જોવા મળતી બેરોજગારીના પ્રકારો સમજાવો.
- (31) ભારતમાં જોવા મળતી બેરોજગારીનાં મુખ્ય પ્રકારો સમજાવો.
- (32) ભારતમાં પ્રવર્તમાન બેરોજગારીના કારણો ચર્ચો.
- (33) બેરોજગારી ઘટાડવાના ગ્રામિણ વિસ્તાર માટેના ઉપાયો ચર્ચો.
- (34) બેરોજગારી ઘટાડવાના સર્વસામાન્ય ઉપાયોની ચર્ચા કરો.
- (35) પર્યાવરણનો અર્થ આપી પર્યાવરણની આર્થિક ભૂમિકા સ્પષ્ટ કરો.
- (36) પર્યાવરણ નીતિનો અર્થ આપી પર્યાવરણની નીતિના વિવિધ ઘટકો સમજાવો.
- (37) ભારતની વસ્તીમાં સ્ત્રી-પુરુષનું પ્રમાણ જણાવી તેના સૂચિતાર્થો ચર્ચો.
- (38) સ્થળાંતરનો અર્થ સમજાવી સ્થળાંતરના કારણો સમજાવો.
- (39) સ્થળાંતરની હકારાત્મક અને નકારાત્મક અસરો ચર્ચો.
- (40) શહેરની વ્યાખ્યા આપી શહેરીકરણની પ્રક્રિયા વર્ણવો.
- (41) શહેરીકરણ-ઉદારીકરણ અને આર્થિકવિકાસ વચ્ચેનાં આંતર સંબંધો તપાસો.
- (42) શહેરીકરણ થવા માટેનાં કારણો ચર્ચો.
- (43) શહેરીકરણની હકારાત્મક અસરો ચર્ચો.
- (44) શહેરીકરણની નકારાત્મક અસરો ચર્ચો.
- (45) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાંથી શહેરી વિસ્તારમાં સ્થળાંતર પામતાં લોકોની લાક્ષણિકતાો વિશે ચર્ચો.
- (46) ભારત સરકારની શહેરીકરણની નીતિ વિશે નોંધ તૈયાર કરો.
- (47) હરિયાણી ક્રાંતિ પહેલાંની ભારતીય કૃષિની સ્થિતિનું વર્ણન કરો.
- (48) હરિયાણી ક્રાંતિના મુખ્ય ઘટકો વર્ણવો.
- (49) ભારતીય કૃષિની મહત્ત્વની સમસ્યાઓ ચર્ચો.
- (50) ભારતીય કૃષિક્ષેત્રે કરવામાં આવેલાં સંસ્થાકીય સુધારાનું મૂલ્યાંકન કરો.
- (51) ઉદ્યોગીકરણનો અર્થ આપી ભારતીય અર્થતંત્રમાં ઉદારીકરણનું મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરો.
- (52) ભારતમાં ઉદ્યોગનું વર્ગીકરણ સમજાવો.
- (53) મોટા તેમજ મધ્યમ ઉદ્યોગોની મુખ્ય સમસ્યાઓ ચર્ચો.
- (54) નાના પાયાના ઉદ્યોગોના વિકાસ માટે સરકારની નીતિ સમજાવો.
- (55) ભારતીય અર્થતંત્રમાં નાના પાયાના એકમોના પ્રશ્નો સમજાવો.
- (56) ભારતમાં ઉદ્યોગોના વિકાસનું મૂલ્યાંકન કરો.
- (57) ભારતીય ઉદ્યોગક્ષેત્રની મર્યાદાઓ ચર્ચો.

● આપેલ આંકડાકીય માહિતીના આધારે યોગ્ય આલેખ દોરી તેનું વિશ્લેષણ કરો.

(1)	વર્ષ	1921	1931	1941	1957	1961	1971	1981	1991
		1931	1941	1951	1961	1971	1981	1991	2001
	વસ્તી વૃદ્ધિદર%	11.0%	14.22%	13.31%	21.64%	24.80%	24.66%	23.44%	21.77%

(2)	વર્ષ		1997-78	1987-88	1993-94	1999-00
	ભારતમાં	ગ્રામિણ ગરીબી	53.1%	39.1%	37.3%	27.1%
	ગરીબીનો અંદાજ	શહેરી ગરીબી	45.2%	38.2%	32.4%	23.6%

(3)	વર્ષ	1951	1961	1971	1981	1991	2001
	સાક્ષરતા	21.69	30.45	35.79	49.90	61.29	67.97
		%	%	%	%	%	%

(4)	ક્ષેત્ર	રોજગારી%માં	
		ચીન	ભારત
	કૃષિ	50.0%	60.5%
	ઉદ્યોગ	22.0%	16.8%
	રોકાણ	28.0%	22.7%

(5)	દેશ	ભારત	નેપાળ	ફિલિપાઈન્સ	મેડોન	મેક્સિકો	ચીલી
	તળીયાની 20%	8.9%	7.6%	5.4%	7.6%	3.1%	3%
	વસ્તીના ભાગે રા.આ.						

(6)	વર્ષ	1901	1951	1991	2001	
	દર હજાર પુરુષોએ	972	946	927	933	ભારત
	સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ	954	952	934	919	ગુજરાત

(7)	બેકારીની સ્થિતિ	1987-88	1993-94	1999-2000
	લાંબાગાળાની સ્થિતિ	3.77%	2.56%	2.81%
	સામૂહિક સ્થિતિ	4.89%	3.63	4.41%
	દૈનિક સ્થિતિ	6.09%	6.03%	7.32%

(8)	રાજ્ય	ઓરિસ્સા	બિહાર	મધ્ય પ્રદેશ	ગુજરાત	કેરલ	પંજાબ	જમ્મુ-કાશ્મીર
	ગરીબવસ્તી	47.15%	42.60%	37.43%	14.70	14.72%	6.16	3.48%

(9)

દાખલો	1951	1961	1971	1981	1991	2001
શહેરીવસ્તી	17.23%	17.97%	19.91%	23.34%	25.70%	27.81%
કુલ વસ્તીના %						

(10)

સમયગાળો	1951-66	1966-74	1974-80	1980-90	1992-2000
ભારતમાં ઔદ્યોગિક પ્રગતિ વાર્ષિક વૃદ્ધિદર	73%	3.7%	5.7%	7.7%	6.0%